

Randzoner: Den 1. september blev Danmark rigere

<p>Du får adgang til nye naturområder</p> <p>Den nye lov om randzoner betyder, at alle danskere med tiden får adgang til nye naturområder i op til 10 meter brede zoner langs vandløb og rundt om søer. Her må jorden ikke dyrkes, og derfor vil der udvikle sig ny natur.</p>	<p>Kun adgang til udyrket jord</p> <p>En del af de nye randzoner er i dag dyrket landbrugsjord. Landmændene ejer stadig jorden, men må fremover ikke plante nye afgrøder, sprøjte eller gøde i randzonerne.</p> <p>Offentligheden har dog ikke adgang til randzonerne, før de eksisterende afgrøder er høstet, og jorden fremtræder udyrket.</p>	<p>Randzoner giver bedre vandmiljø</p> <p>Vandmiljøet i Danmark lider under udledning af for meget kvælstof og for mange sprøjtegifte.</p> <p>Danmark har valgt at investere i netop randzoner omkring søer og åbne vandløb, fordi randzonerne er et godt og effektivt middel til at sikre et sundere vandmiljø.</p>
---	---	---

Hvor har jeg adgang?

Den nye lov om randzoner betyder, at alle danskere får adgang til nye naturområder i op til 10 meter brede zoner langs vandløb og rundt om søer. Her må jorden ikke dyrkes, gødes eller sprøjtes.

Naturbeskyttelsesloven giver ret til, at alle danskere kan færdes på udyrkede arealer, i skove m.m. Derfor bliver der også adgang til randzoner, hvor jorden er udyrket. Det er ikke alle vandløb og søer, der har randzoner, og det er heller ikke alle randzonernes arealer, du får adgang til med det samme. Det tager tid at udvikle ny natur, og du får derfor først adgang til randzonerne, efterhånden som den udvikler sig til en naturtype, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens adgangsregler – fx udyrkede arealer.

Vandførende vandløb og søer over 100 m²

Selvom der vil være randzoner ved mange søer og vandløb over hele landet, er det ikke alle vandløb og søer, der er omfattet af den nye lov. Hvis du vil være sikker på at sætte fødderne rigtigt, er det en god idé at huske to tommelfingerregler:

- **Vandløb skal være "vandførende" for at være omfattet af randzonenloven**
Det betyder, at du kun har adgang til randzoner langs åbne vandløb, som hovedparten af året fører vand fra et sted til et andet (fx ud i en sø eller i havet).
- **Søer skal være større end 100 m² for at være omfattet af randzonenloven**
Arealet på en sø kan være svært at beregne. 100 m² svarer ca. til en 4-værelses lejlighed eller grundplanen på et almindeligt hus.

Udyrkede arealer

En del af de kommende naturarealer i randzonerne er i dag dyrket landbrugsjord. Landmændene ejer stadig jorden, men må fremover ikke plante nye afgrøder, sprøjte eller gøde i randzonerne. Offentligheden får adgang, når de eksisterende afgrøder er høstet, og arealerne er omfattet af naturbeskyttelseslovens regler for adgang til naturen.

Du har altså adgang til randzoner, hvor jorden fx er udyrket ifølge naturbeskyttelsesloven. Du må dog ikke krydse en mark eller et andet dyrket areal for at komme hen til randzonen, men hvis du har lov til at gå gennem en skov eller et i forvejen udyrket areal, som støder op til randzonens naturareal, må du også gå ind i randzonen.

Der findes allerede udyrkede randzoner i dag, og der vil løbende komme flere, efterhånden som de eksisterende afgrøder bliver høstet, og arealerne bliver til naturområder.

Uændrede regler for adgang til skove, parker og haver

Der skal ikke udlægges randzoner i skove, parker og haver. Der er ingen ændringer i forhold til, om du har adgang til disse områder. Generelt har du ikke ret til at opholde dig inden for en radius af 150 meter fra drifts- og beboelsesbygninger på privatejede udyrkede arealer og skove.

Ingen adgang i indhegninger

I nogle tilfælde har jordejeren tilladelse til at lukke for offentlig adgang. Det gælder fx, hvis der går indhegnede dyr i randzonen. I så fald har du ikke adgang til det indhegnede areal.

Ejeren har ikke pligt til at skabe nem adgang

Selvom der er offentlig adgang, har jordejeren ikke pligt til at holde randzonerne tilgængelige ved at anlægge eller vedligeholde stier.

Tal med landmanden, hvis du er i tvivl

Hvis du er i tvivl, om du har adgang til en konkret randzone, kan du i de fleste tilfælde få svar ved at tale med den landmand, der ejer jorden.

Du skal rette dig efter de anvisninger, jordejeren giver dig, eller som fremgår af skiltning eller på anden måde. Hvis du fx ikke er enig i ejerens anvisning om, at du ikke har lov til at gå på et areal, skal du rette dig efter anvisningen, men kan efterfølgende kontakte kommunen og bede dem tage stilling i sagen.

Læs mere om, hvad du må foretage dig i randzonerne: www.randzoner.dk

Kilde: Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, NaturErhvervstyrelsen, Nyropsgade 30, 1780 København V, tlf. 3395 8000, e-mail: naturerhverv@naturerhverv.dk

Loven trådte i kraft d. 1. september, og er der nogle, som ikke efterlever lovgivningen, så er det en myndighedsopgave at gå ind og sikre, at den bliver overholdt.

Danmark er stadig verdens mest intensivt dyrkede land

Mere end 90 % af de danske marker bliver pløjet hvert eller hvert andet år, hvilket betyder, at 56 % af Danmark pløjes. Det er en dobbelt så høj andel som i Nederlandene, 75 procent mere end i Tyskland, og næsten 10 gange mere end i Sverige. Konsekvensen er en høj udledning af kvælstof, hvilket går ud over vandmiljøet af Thyge Nygaard, Sekretariatet, Danmarks Naturfredningsforening d. 13.09.12

Mandag d. 17. september mødtes politikere, forskere, NGO'ere og embedsmænd derfor for at gøre status for vandmiljøplanerne, hvis formål gennem 25 år har været at mindske udledningen af kvælstof fra landbruget. Landbrugets udledning af kvælstof er siden halveret, men der er behov for yderligere reduktion, viser statistikkerne i Naturen i Tal, en ny opgørelse af naturen og miljøets tilstand i Danmark.

Hver gang vi sætter ploven i jorden eller spreder gylle og kunstgødning, udvaskes der kvælstof fra markerne. Langt den største del af det kvælstof, som ender i havet, stammer således fra markerne - især fra drænedede marker samt fra marker der ligger lavt i landskabet og tæt på vandløb.

I Danmark mangler vi store skove, græsarealer og sammenhængende naturområder, som kan optage overskuddet af kvælstof fra markerne. Til gengæld har vi lavvandede og lagdelte fjorde og indre farvande, som er meget følsomme over for forurening med næringsstoffer, og det giver den danske natur nogle helt særlige udfordringer i forhold til andre lande.

Et nødvendigt næringsstof og kilde til forurening

Samtidig er kvælstof et livsnødvendigt næringsstof. Er der for lidt, vokser afgrøderne dårligt, er der for meget, bliver kvælstof en kilde til forurening af naturen. I gamle dage var kvælstof en mangelvare, men med udbredelsen af kunstgødning til den almindelige landmand blev kvælstofmanglen afløst af et kvælstofoverskud, som toppede i starten af 1990'erne.

I mange år brugte de danske landmænd langt mere kvælstof, end afgrøderne kunne optage, og meget af det endte i vandmiljøet. Alle husker historierne om iltsvind og døde hummere i Kattegat i 1986 og Mariager Fjord i 1997, siger Thyge Nygaard, landbrugspolitisk medarbejder i Danmarks Naturfredningsforening.

Nu, 25 år senere, skulle man tro, at vi havde fået løst problemet. Men efter tre vandmiljøplaner, kvælstofkvoter, krav om vintergrønne marker og regler for pløjning, konkluderer forskere, at der ikke er sket en entydig positiv udvikling i havmiljøet. Eksempelvis plages farvande som Lillebælt og Limfjorden fortsat af tilbagevendende iltsvind.

Ifølge beregninger fra Naturstyrelsen skal landbruget udlede 31.000 tons mindre kvælstof om året, hvis det danske vandmiljø skal opnå god økologisk tilstand. Det er under halvdelen af, hvad der faktisk blev udledt i 2010. VK-regeringen ignorerede beregningen og satte i stedet et mål om en reduktion på blot 19.000 tons årligt - hvoraf de 9.000 tons skulle nås inden 2015, mens de sidste 10.000 tons blev udskudt til senere. Den nye regering har endnu ikke rykket ved denne målsætning.

Opbakning fra Natur- og Landbrugskommissionen

Derfor skal der nu gøres en særlig indsats der, hvor udledningen er størst, hvis kvælstofudledningen skal ned på det niveau, som er nødvendigt for, at vi får en god tilstand i vandmiljøet.

Det mest effektive vil være at tage de allermest belastede arealer ud af intensiv drift. Nogle typer landbrugsarealer udleder meget mere kvælstof end andre - eksempelvis sandede lavbundsarealer, der dyrkes med korn. U-drænedede sandjorde kan tilbageholde mellem 75 og 100 procent af kvælstoffet, mens drænedede lerjorde og lavbundsarealer, hvor vandet ledes bort gennem dræn eller drængrøfter, kun tilbageholder meget lidt kvælstof eller slet intet, forklarer Thyge Nygaard.

Han bakkes op af Natur- og Landbrugskommissionens arbejdsgruppe om kvælstof og vandmiljø, der i en rapport fra juni 2012 konkluderer, at en "reduktion af kvælstof til det marine vandmiljø er en afgørende forudsætning for vandmiljøets mulighed for at genskabe god økologisk tilstand. "Gruppen fastslår, at der skal mere end en reduktion af kvælstof til og foreslår blandt andet at tage jord ud af drift i de særligt sårbare områder. En løsning som Danmarks Naturfredningsforening bakker op om. Et andet forslag er opdræt af muslinger og reetablering af stenrev og ålegræs. Gruppen pointerer dog, at det kun kan være et supplement til en fortsat reduktion af kvælstof til vandet, hvilket Thyge Nygaard er enig i.

Det hjælper jo ikke at plante ålegræs, hvis vi samtidig bliver ved med at nære algevæksten med kvælstof, der skygger for ålegræsset og kan forårsage iltsvind. Ligesom stenrev og muslingeopdræt, vil det heller ikke have nogen effekt på vandkvaliteten i vandløb og søer, som også påvirkes af kvælstof. Kvælstofproblemet skal først og fremmest løses ved kilden, hvilket vil sige på landmandens marker.

Et fint klukkende vandløb, Reerslev Møllerende

Hvordan ønsker vi, at ådalene skal se ud?

Sådan

eller

sådan?

Nedre Halleby å

DN Kalundborg siger tak for i dag, tak for jeres deltagelse og tak for jeres støtte til Danmarks Naturfredningsforening

Din støtte gør det muligt for os, at være naturens vagthunde.

Nedre Halleby å

Vi har taget naturens parti siden 1911

www.dn.dk/kalundborg

kalundborg@dn.dk